

Er chikane-udsugningen tændt?

Når usund adfærd først bliver opfattet som almindelig, kan den få lov til udfolde sig meget længe. "Råb op, når du ser andre blive chikaneret," opfordrer ekspert.

Det kyske spøgelse og andre røverhistorier

Kvinden, som stirrer på dig gennem spejlet og uforklarlige lyde og ting, der skifter plads. Et teater med respekt for sig selv har selvfølgelig mindst ét spøgelse.

Bøger fra scenekunstens verden

Vi har plukket nogle af årets mest markante bøger fra scenekunstens verden. Få inspiration til spændende læsning om kunstnerne på scenen og alt det, der foregår bag kulisserne.

#08 2017

MAGASINET

SCENELIV

SANG • DANS • TEATER • FILM / UDGIVET AF DANSK SKUESPILLERFORBUND

Reportage: Kunstnere trodsede undtagelsestilstand for at dele børneteater med tyrkiske kolleger

Sultanen som blev fornærmet

Fælles front mod sex-chikane

Teater-, tv- og filmbranchen vil samarbejde om et bedre psykisk arbejdsmiljø

SEKRETARIAT FOR DANSK SKUESPILLERFORBUND OG FILMEX

SCENELIV udgives af Dansk Skuespillerforbund og udkommer 8 gange årligt. Oplag: 2.700 eks. - Abonnement: 425 kr. årligt

MAGASINET SCENELIV

Dansk Skuespillerforbund,
Tagensvej 85, 3. sal
2200 København N
Telefon: 33 24 22 00
Mandag-fredag 9-12 og 13-15.
dsf@skuespillerforbundet.dk
www.skuespillerforbundet.dk

Artikler, læserbreve og lign. sendes til:
ck@skuespillerforbundet.dk
Redaktion:
Charlotte Kiberg (redaktør)
Katja Holm (ansvarshavende)

Annoncer sendes til: Jette Rydder
jr@skuespillerforbundet.dk
(Debatindlæg, anmeldelser, mindeord osv. må maks. fylde 2800 anslag inkl. mellemrum)

Tryk: KLS Grafisk Hus
Design: FXA

ANNONCEPRISER OG FORMATER (b x h)

Helside annonce (170 x 270) 9.000 kr.
Bagsiden (190 x 260 + beskæring) 9.000 kr.
2/3 side annonce (170 x 192) 6.500 kr.
1/2 side annonce (170 x 133) 5.000 kr.
1/3 side annonce - horisontal (170 x 60) 2.500 kr.
1/3 side annonce - vertikal (54 x 270) 3.500 kr.
Visitkort-annonce (83 x 58) 700 kr.
(maks. 400 anslag inkl. mellemrum)
Medlemsannoncer (83 x 58) 350 kr.
(maks. 400 anslag inkl. mellemrum)

Annoncemateriale skal afleveres i pdf-format.
Alle priser tillægges moms.
Særlige annonceønsker:
Kontakt Jette Rydder - tlf. 33 24 22 00

DSF'S BESTYRELSE

Katja Holm (formand), Adam Brix, Andreas Jebro, Anne Voigt Christiansen, Benjamin Boe Rasmussen, Christian Damsgaard, Daniel Bevenssee, Johanne Nørregård-Nielsen, Magnus Bruun, Maria Hanke, Max-Emil Nissen, Peder Holm Johansen, Peter Christoffersen, Rebekka Lund, Søren Bang Jensen (orlov), Andrea Deres, Christian Gade Bjerrum (suppleant)

DSF'S SEKRETARIAT

Formand: Katja Holm
Sekretariatschef: Anna-Katrine Olsen
Vicesekretariatschef: Kim Hansen
Kommunikationschef: Charlotte Kiberg
Chefjurister:
Maj Hagstrøm og Magnus Homann Poulsen
Juridiske konsulenter:
Morten Lisby og Matilde Dahl Petersen
Socialkonsulent: Nanna Møller
Sekretær: Hanne Arlund
Kursuskoordinator: Karin Iwersen
Sekretær for formand og sekretariatschef:
Tine Fangel
Regnskabschef og Filmex: Heidi Holm Madsen
Webmaster og Filmex: Jette Rydder
Håndbog og Filmex: Kristine Staffeldt
IT-manager og Filmex: Sengül Kaya-Mortensen
IT-support og Filmex: Kasper Grande
Reception: Bente Wittenborg

541 Trykkeri 016

No. 001
KLIMA-NEUTRAL
TRYKSAG

MIX
Papir fra
ansvarlige kilder
FSC® C022933

DEADLINE TIL NÆSTE NUMMER: 3. JANUAR 2018

Invitation til Nytårskur

Dansk Skuespillerforbunds bestyrelse og sekretariat ønsker dig en glædelig jul og et lykkebringende nytår og inviterer ligesom sidste år alle medlemmer til nytårskur. Du er meget velkommen.

Lørdag 3. februar 2018 fra kl. 16.00 til vi lukker og slukker på Tagensvej 85, 2.

Sig velkommen til det nye år med gode kolleger, når vi inviterer på lidt lækkert til ganen. Vi glæder os meget til at se dig.

Audition

Så holder DSF Studio audition for operasangere, elevmedlemmer hos O.A. og solistklassen, der er medlem af Dansk Skuespillerforbund. Foresyngningen kommer igen til at foregå på Det Ny Teater

Mandag 12. marts 2018 Kl. 10.30-17.30

Se mere på forbundets hjemmesiden under 'Opera-nyt'.

Til kalenderen

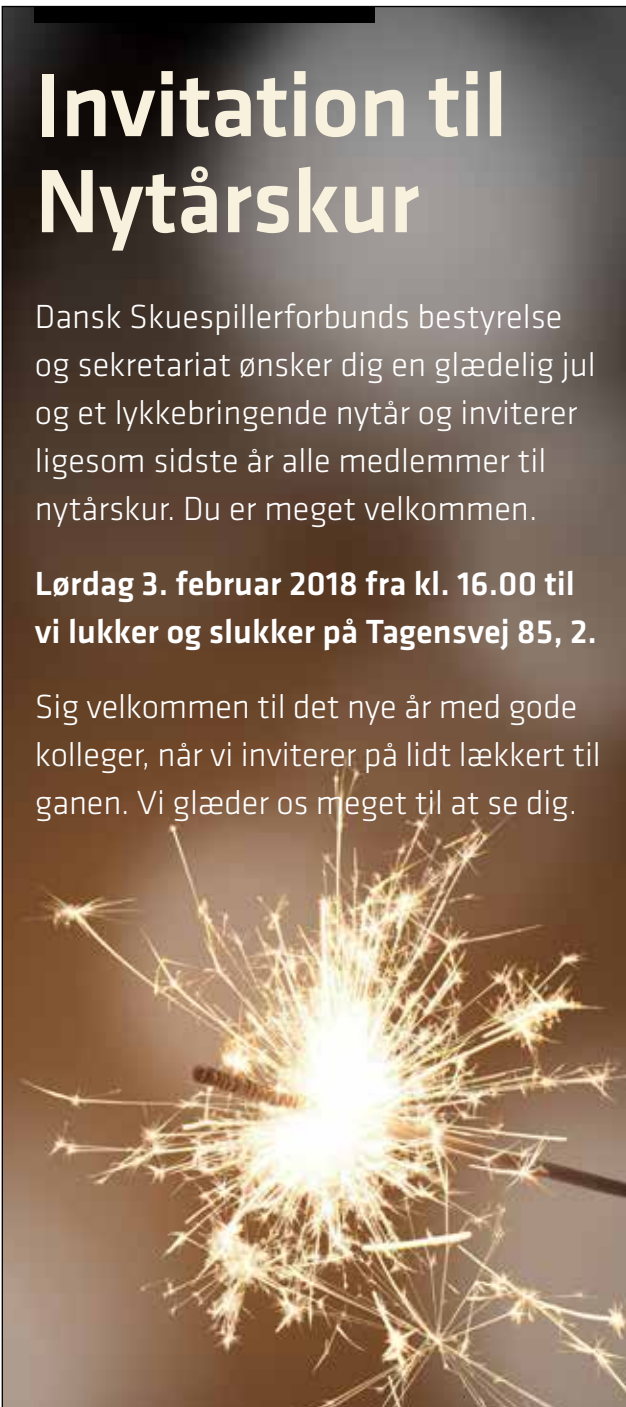
Dansk Skuespillerforbund holder generalforsamling og sommerfest søndag 27. maj 2018.

I år kan du både stille op til bestyrelsen og som formand.

Fristen for at melde sig er 11. marts 2018.

Vi håber, at rigtig mange medlemmer møder op og vanen tro er med til at gøre dagen både faglig og festlig. Mere information følger i næste nummer af 'Sceneliv'.

Mange hilsner
Generalforsamlingsudvalget

#08 2017

5

FÆLLES FRONT MOD SEX-CHIKANE

5

Først kunne TV2 fortælle, at en tredjedel af DSFs medlemmer har oplevet sexchikane på jobbet. Ganske kort tid efter trumfede Politiken med en undersøgelse, der slog fast, at 2 ud af 3 af de kvindelige skuespillere, der deltog, har været udsat for seksuel chikane fra en overordnet. Nu har Dansk Skuespillerforbund sammen med Producentforeningen taget initiativ til, at organisationerne fra hele branchen samarbejder om det psykiske arbejdsmiljø.

8

ER CHIKANE-UDSUGNINGEN TÆNDT OG STIKPILLE-FILTERET SAT I?

8

Vi kan blive syge af at blive udsat for krænkende adfærd, mobning eller chikane på jobbet, og derfor er det også arbejdsgiverens pligt at sørge for, at det psykiske arbejdsmiljø er i orden. Men når en usund adfærd opleves som legitim i kulturen, kan den udfolde sig meget længe, før nogen griber ind. Ved at reagere, når andre mobbes eller chikaneres, er du med til at bryde det negative mønster – og med til at beskytte dig selv, understreger ekspert.

SULTANEN SOM BLEV FORNÆRMET

12

Reportage. Tyrkiske scenekunstnere er interesserede i at lave børneteater som i den danske tradition, hvor vi tager børn seriøst og opfordrer dem til at være kritiske. Men hvordan vil det fungere i et land, hvor man lærer børn at gøre, hvad der bliver sagt uden at stille spørgsmål, og hvor dramaundervisere sammenlignes med terrorister? En gruppe danske kunstnere trodsede undtagelsestilstanden i Tyrkiet for at dele erfaringer med deres tyrkiske kolleger.

12

DET KYSKE SPØGELSE OG ANDRE RØVERHISTORIER

16

Da vagten gik sin natterunde, mødte han teaterdirektør Rungwald, som venligt sagde: "Tak for i dag og sov godt," og lb svarede per refleks: "I lige måde chef." Først bagefter slog det ham, at den gamle chef jo var død flere år tidligere. Ethvert teater med respekt for sig selv har et spøgelse. Nogle er gemytlige og hjælpsomme. Andre vrede eller uendeligt triste. Mød spøgelserne på Aarhus Teater, Odense Teater, Folketeatret, Betty Nansen Teatret og Betty Nansens hus i Skagen.

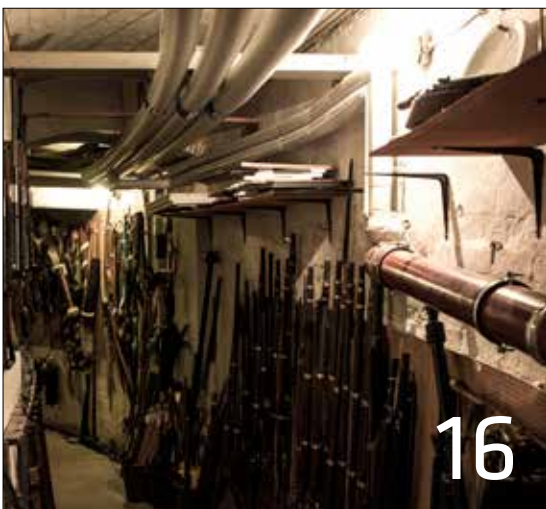
BØGER OM SKUESPILLERE OG DET BAG KULISSERNE

19

Mangler du julegaveideer? Vi har plukket nogle af årets mest markante bøger fra scenekunstens verden. Få inspiration til spændende læsning om nyere dansk scenografi, om de gode gamle dage, hvor sceneteknikere nød en tår over tørsten og om modekongen Holger Blom, der klædte de rigtige på. Læs også om Birgitte Raabergs livsrejse, om Klaus Paghs røverhistorier fra en lang karriere og om barnestjernen Jan Priiskorn Schmidts langt fra lykkelige erindringer.

FORSIDEFOTO:

Anil Şereflioğlu og İnanç Tartan fra Antalya City Theater's Child and Youth Theater Section gav en smagsprøve fra forestillingen DAAAT!, da danske og tyrkiske scenekunstnere mødtes i Bursa. Foto: Subhan Moughal.

16

Foto: Hanne Paludan

Foto: Søren K. Kløft

Foto: Aarhus Teater

DET VAR DENGANG I 1970'erne

Af Jacob Wendt Jensen

Hvor bliver kvinderollerne af?

I foråret 1970 blev et tema, der har været diskuteret mange gange siden i Skuespillerforbundets medlemsblad, taget op for første gang. Forfatter Elsa Gress efterspurgte i en lang historisk orienteret kronik: "Hvor bliver kvinderollerne af?"

Indledningsvis konstaterede Elsa Gress, at det næppe var så mærkeligt, at der var flest manderoller, når "mandssamfundet" i let varierede former havde været det dominerende i flere tusinde år. Hun konstaterede dog også, at kvindeskikkelser altid havde været med i stykkerne, selv om de blev spillet af mænd, fordi "kunst i almindelighed og dramaet i særdeleshed i sit inderste væsen er erotisk bestemt og bygger på spændingen mellem kønnene".

På den baggrund undrede Elsa Gress sig over, at forholdene ikke havde ændret sig til det bedre "i vor tid". "Nu kan vi have betydelig mere underen over, at kvindeskikkelserne synes at udeblive, selv i det langt mere kvindevenlige klima, der er opstået, ikke mindst de senere år" hed det videre.

"Det ser kort sagt ikke godt ud, hvad lødige og levende kvinderoller angår – faktisk mindre godt nu end i Ibsens og Pirandellos dage," konkluderede hun og efterlyste også, at dramatikere opdager, at kærligheden ikke kender nogen aldershensyn.

Ingmar Bergman taler for offentlige prøver

Mon ikke Ingmar Bergman er en af de vigtigste film- og teaterpersonligheder, der har været interviewet i medlemsbladet? I en samtale i forsommeren 1973 får han lov til at tale ud om begrebet 'åbne prøver'. Det vil sige teaterprøver, der er åbne for publikum, som han demonstrerede i København i anledning af, at han satte 'Misanthropen' op på Det Kongelige Teater. Ideen med de åbne prøver blev fostret nogle år tidligere, da han en dag på teaterskolen i Malmø havde stillet eleverne spørgsmål om, hvilke ingredienser det i det hele taget krævede at spille et teaterstykke. På en tavle stod der hele 158, hvorefter han begyndte at slette, hvad der ikke var absolut nødvendigt, og da der ikke kunne streges mere, stod der kun tre ting på tavlen: skuespillere, et stykke og publikum. På den baggrund foreslog han, at man eksperimenterede med åbne prøver.

"Bagefter diskuterer vi folks reaktioner og de notater, jeg har gjort under forestillingen. Skuespillerne synes, det er morsomt, og at veksle mellem åbne prøver og lukkede prøver har vist sig at være godt for forestillingen. For nogle skuespillere var det dog pinagtigt at blive afbrudt og iscenesat under en prøve med publikum på. Det må man tage hensyn til, og derfor er jeg gået over til denne gennemspilning for publikum".

Den afsluttende sætning skal forstås sådan, at Bergman i begyndelsen holdt åbne prøver meget tidligt i prøveforløbet, men at det med tiden – og dermed da han instruerede i Danmark – var en form for hele gennemspilninger publikum så.

Et lummert baghold på en skuespiller

Skuespilleren Benny Juhlin (1925-2010) blev i 1973 lokket i noget, der lignede et baghold. Han troede, han skulle være med i en form for genopførelse i billede af Nabokovs 'Lolita' i et "kulturelt tidsskrift", men han endte med at se sig selv som nøgenmodel i et stykke blød porno produceret af manden, der også opfandt Weekend-Sex.

Med følgende ord advarede Juhlin sine kolleger i november 1973 efter at Ekstra-Bladet havde bragt den saftige historie:

"For to år siden kom jeg til at medvirke i en Leo Madsen-produktion. Jeg kendte ikke Leo Madsen, desværre. Men det gør jeg nu".

Videre skrev han i en nuancering af historien til Ekstra-Bladet, hvilket blev gengivet i medlemsbladet:

"Det ene suk er, at I hænger os ud som I gør, men det hører nok med til vores metier. Det andet suk er, at man blev lokket til denne serie, som i øvrigt ikke blev særlig godt betalt. Men jeg tør roligt sige, at det var under falske forudsætninger. Jeg blev tilbudt at medvirke i et nyt kulturelt tidsskrift, der var tænkt som modvægt til pornoen. Min rolle skulle være et karakterstudie. Min overraskelse og forfærdelse var stor, da jeg så hæftet, og læste de tekster, man havde forsynet billederne med. Jeg skammer mig. Min fejl var, at jeg var for godtroende."

BILER UDEN FØRER
UDLEJES AF
FLEMMING P. AUTO
ODINSVEJ 5-7, 2800 KGS. LYNGBY. (01) 87 44 61

Fælles front mod **sex- chikane**

Historierne om sexchikane og dårligt psykisk arbejdsmiljø i teater-, tv- og filmbranchen har stået i kø de seneste måneder. Nu har Dansk Skuespillerforbund sammen med Producentforeningen inviteret organisationerne fra hele branchen til at samarbejde om det psykiske arbejdsmiljø.

Af Kat. Sekjær

I alt 11 organisationer fra teater-, tv- og filmbranchen er blevet enige om at samarbejde for at sikre et godt psykisk arbejdsmiljø på teater-, tv- og filmproduktioner. Foreløbigt er der nedsat en hurtigtarbejdende arbejdsgruppe, der udover at komme med oplæg til et Code of Conduct, skal indsamle viden om, hvordan branchen bedst forebygger dårligt psykisk arbejdsmiljø. Gruppen skal endvidere lægge en plan for samarbejdet, der sikrer, at man også i fremtiden har fokus på det psykiske arbejdsmiljø. Og endelig indkalder de samarbejdende organisationer kort efter nytår til stormøde for alle interesserede i branchen. Mødet skal bruges til at udveksle erfaringer, dele viden og blive klogere på, hvordan man bedst griber det forebyggende arbejde og en kulturændring an.

Skuespillerforbundet: Vi skal skabe tryghed i en utryk branche

Initiativet skal ikke mindst ses i lyset af to nye undersøgelser om seksuel chikane blandt Dansk Skuespillerforbunds medlemmer. Først kunne TV2 på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse lige efter efterårsferien fortælle, at en tredjedel af vores medlemmer har oplevet sexchikane i forbindelse med deres arbejde. Og ganske kort tid efter trumfede Politiken med en undersøgelse, der slog fast, at 2 ud af 3 af de kvindelige skuespille-re, der deltog i undersøgelsen, indenfor de sidste 10 år har været udsat for seksuel chikane fra en overordnet. Sideløbende har historie efter historie om overgreb i filmbranchen fyldt aviserne.

Formand for Dansk Skuespillerforbund Katja Holm understreger vigtigheden af at skabe tryghed for de implicerede parter i chikanesager, men også nødvendigheden af, at branchen angriber problemet i fællesskab:

"Alt for mange har været udsat for sexchikane. Det er frygteligt, og det er et problem, vi skal have sat en stoppe for med det samme. Vi arbejder i en branche, hvor der er stor usikkerhed. Vi vil ikke være til besvær, og derfor er vi bange for at stille krav eller for at være snerpede – af frygt for at blive skammet ud, eller for at vi gør os utilbens. Vi er bange for, at det så får videre konsekvenser i arbejdslivet. Derfor er det vores opgave som branche at skabe så meget tryghed, vi overhovedet kan i det her usikre arbejdsmarked."

Branchen må i fællesskab erkende, at der er et problem, for det giver ingen mening at forsøge at løse problemet hver for sig. Vi må alle sammen stå ved det og påtage os at skabe en sund psykisk arbejdskultur, påpeger Katja Holm:

"Jeg håber, og jeg tror på, at vi kan blive enige om, hvad vi sammen kan gøre for at få et godt psykisk arbejdsmiljø. Men hvordan vi gør det, er endnu åbent. Jeg kan ikke sige, om vi skal have en telefonlinje eller gøre brug af arbejdsmiljøkonsulenter. Men det er vigtigt, at organisationerne i branchen siger til deres medlemmer, at 'du kan altid komme til os.'"

Anonym rådgivning kan være et skridt på vejen, men for Katja Holm er det helt centralt, at der bliver sat handling bag ordene.

"Der skal placeres et ansvar, når man krænker andre, og der skal være en konsekvens. Her kan man som fagforbund tale den krænkedes sag og konfrontere udøveren."

Der er et stort mørketal

Direktør for Producentforeningen Klaus Hansen understreger vigtigheden af at italesætte det psykiske arbejdsmiljø.

"Det er lige så vigtigt som det fysiske arbejdsmiljø, som vi jo gør meget ud af skal være i orden, når man for eksempel er på et film-set," siger han.

"Italesættelsen går ud på at få aftabuiseret det her. Det er jo kommet bag på os, at vi har siddet så lang tid i vores brancheorganisationer og ikke været opmærksomme på problemet. Der er et meget stort mørketal. Ganske enkelt fordi der har været tavshed om problemet. Det vil vi gøre op med og sætte fokus på det psykiske arbejdsmiljø i almindelighed og seksuelle krænkelses i særdeleshed. Som teater- og filmbranche vil vi diskutere, hvad vi kan gøre i fællesskab, og hvad vi kan gøre hver især og derefter lave en handlingsplan," siger Klaus Hansen, der roser sine norske kolleger for meget tidligt at have offentliggjort en handlingsplan.

Det norske handlingsprogram for bekæmpelse af seksuel chikane indebærer blandt andet at udvikle arbejdsrettede retningslinjer for branchen og komme med initiativer til uddannelsesinstitutionerne. Af programmet fremgår det også, at der er en nul-tolerance over for seksuel chikane, og at den gælder for alle i branchen, faste medarbejdere såvel som freelancere, lærere såvel som studerende på uddannelsesinstitutionerne. Programmet forklarer både, hvad der opfattes som seksuel chikane efter ligestillingsloven, hvor og hvordan man kan henvende sig, hvis man oplever det, men den er også en opfordring til arbejdsgivere og branchen generelt om, hvordan de skal forebygge og håndtere chikane.

Kompliceret magtstruktur i branchen

På spørgsmålet om, hvorvidt producenterne har et særligt ansvar, svarer Klaus Hansen:

"Formelt set, ja. Men i modsætning til andre brancher er denne kunstneriske branche kendetegnet ved, at tingene foregår lidt anderledes. Magtforholdene kan forekomme på flere leder end blot fra oven og ned. Magtstrukturen kommer ikke kun fra producenten eller instruktøren og nedefter, men på

11 ORGANISATIONER

fra teater-, tv- og filmbranchen har på et møde i Dansk Skuespillerforbund givet hinanden hånd på at arbejde sammen for at sikre et godt psykisk arbejdsmiljø på teater-, tv- og filmproduktioner. De 11 organisationer er: Producentforeningen, Dansk Skuespillerforbund, FAF, Danske Scenografer, Danske Filminstruktører, Danske Sceneinstruktører, TIO, Danske Teatres Fællesorganisation, Danske Dramatikere og DFI.

#Intet100

kryds og tværs – det kan for eksempel også foregå fra en erfaren, ældre skuespiller med høj status til en anden spiller. Her er det min fornemmelse, at det er mere kompliceret end i en almindelig HK-branche, hvor der er en klassisk over- og underordnet.”

Tavshedskultur i en kys-og-kram-branche

Diskussionen er første skridt på vejen til at gøre op med det, mange kalder en tavshedskultur; at man holder mund med de krænkelser eller den chikane, man oplever, fordi man ikke vil falde i unåde hos kolleger eller arbejdsgivere. Det gælder, hvad enten det handler om mobning, eksklusion eller sexchikane. Selvom chikanen intet har at gøre med ens faglighed, kan den få store konsekvenser for ens arbejdsliv.

Og netop film- og teaterfaget er kendetegnet ved en stor grad af både kropslighed og kunstnerisk frihed, som kan gøre det sværere at navigere mellem håndtryk og kindkys, siger Klaus Hansen:

”Det her er en kys-og-kram-branche, og det gør det svært at vide, hvad man må som arbejdsgiver i forhold til andre brancher. I en kreativ branche kan man ikke undgå at overskride hinandens intimsfærer, men man kan godt gøre det, uden at det bliver krænkende. Så meget desto vigtigere er det at få klare linier.”

Allerede i oktober udsendte følgende brancheorganisationer i Norge et handlingsprogram til bekæmpelse af seksuel chikane: Norske Dramatikeres Forbund, Norske Filmregissører, Norsk filmforbund, Norsk Skuespillerforbund og Virke Producentforeningen.

En del af programmet handler om forebyggelse, hvor branchen opfordrer alle til at forhindre seksuel chikane og øge bevidstheden om, hvad seksuel chikane er, og hvordan man undgår det. Organisationerne vil arbejde kontinuerligt på forebyggelse og udarbejder også etiske retningslinjer.

Brancheorganisationerne opfordrer til at man undgår at skabe situationer, hvor sexchikane er 'mere tilbøjelig til at forekomme'. Her hedder det:

- Vær opmærksom på signaler, du sender ud, særlig til folk, du står i et magtforhold til.
- Arbejdsrelaterede møder bør i størst mulig grad bære præg af en arbejds-situation med tanke på sted, tid og deltagere.
- I møder er det vigtigt at præsentere, hvilket projekt du repræsenterer, og hvad målet med mødet er.
- Vær særlig opmærksom på arbejds-situationer, som inkluderer børn og unge.
- Vær specielt forsigtig i uddannelses- og rekrutteringsprocesser.
- Vær forsigtig med alkohol i jobsammenhæng og følg alkoholpolitiske retningslinjer i den grad de findes i virksomheden eller fagforbundet.

Selvom det ifølge arbejdsmiljøloven er arbejdsgivernes ansvar at sikre det psykiske arbejdsmiljø, er det for mange arbejdspladser og brancher et forholdsvis nyt område, som i modsætning til det fysiske arbejdsmiljø er meget sværere at 'sikre'. Man kan endnu ikke få psykiske sikkerhedssko, luftfiltre mod ubehagelige bemærkninger eller gule hjelme, der afværger mobning. Alligevel er der meget, man både som arbejdsgiver, ansat og branche kan gøre for at skabe et sundt arbejdsmiljø.

Psykisk arbejdsmiljø:

**Er chikane-udsugningen
tændt og stikpillefilteret**

Louise Dinesen. Foto: Hanne Paludan.

Af Kat. Sekjær

Teater-, tv- og filmbranchen er kendetegnet ved løse ansættelser og fleksibel arbejdskraft, der både skal indgå i mange forskellige sammenhænge og med skiftende kolleger og arbejdsgivere. På den måde kan det være svært at opretholde eller etablere et stabilt, sundt, psykisk arbejdsmiljø – ganske enkelt fordi aktørerne, der skal skabe det, skifter kontinuerligt.

Derudover skal danske kunstnere også begå sig i en meget lille branche, hvor det er nødvendigt at skabe og også fastholde gode forbindelser for at få job. Alt sammen præmisser, der kan gøre det svært både for den enkelte og for branchen at skabe et sikkert og sundt psykisk arbejdsmiljø. Svært – men ikke umuligt.

Det handler blandt andet om at skabe en anden, mere åben og tillidsfuld kultur i branchen, forklarer Louise Dinesen, chefpsykolog hos Hartmanns A/S, en konsulentvirksomhed på jobmarkedet som er autoriseret arbejdsmiljørådgiver og blandt andet beskæftiger sig med arbejdsliv, kultur og rådgivning om arbejdsmiljø. Første skridt på vejen er at erkende, at det psykiske arbejdsmiljø har lige så stor vægt som den fysiske sikkerhed:

”Arbejdsgivere skal i dag sikre, at arbejdet udføres sundhedsmæssigt forsvarligt. Det er ikke noget, man historisk set har vægtet lige så højt som den fysiske sikkerhed. Men vi ved i dag, at medarbejdere blandt andet kan blive syge af at blive udsat for krænkende adfærd, mobning eller chikane. Det afgørende er, om den, der udsættes for negative handlinger, oplever det som nedværdigende, og om vedkommende er i en position, hvor man ikke kan forsvare sig,” siger Louise Dinesen og tilføjer, at det i høj grad også handler om kulturen på en arbejdsplads og jargonen. Det, der et sted, kan opfattes som kærligt drilleri, kan i andre sammenhænge opleves som krænkende eller ydmygende. Det er blandt andet også det, der gør det psykiske arbejdsmiljø så utrolig svært at tale om og svært at konkretisere på en arbejdsplads. For krænkelser er ikke altid noget, man kan se på overfladen:

”Det er svært at bevise, fordi det ofte foregår i et symbolsk sprog – det kan være en sidebemærkning, tavshed eller øjne, der ruller. Nogle ting kan starte i det små eller foregå i en kulturel praksis, hvor det er helt legitimt,” siger Louise Dinesen og henviser til den meget omtalte sag om filmselskabet Zentropa, hvor unge under uddannelse fik tilnavnet ‘småtter’ og måtte lægge numse til fysiske smæk, hvis de begik fejl i deres arbejde. Kulturelle praksisformer stiller vi ikke spørgsmålstegn ved, fordi vi oplever dem som nærmest naturlige – de er en del af den måde, tingene foregår på; ‘sådan er det bare her’. Derfor er det ikke altid, at vi problematiserer det, som foregår på arbejdspladsen. Og når en usund adfærd opleves som legitim i kulturen, kan den pågå meget længe, før nogen griber ind.

Shit-storm, værdighed og netværkssamfundet

At den slags ydmygende behandling bogstaveligt talt kan foregå bag kulissen, mener Louise Dinesen bliver sværere i fremtiden:

”Vi lever i et netværkssamfund, som gør det sværere at holde noget hemmeligt. Der er både et krav om ordentlighed i tiden, men også et krav om moral og etik. Det betyder, at der meget nemt kan rejse sig en shit-storm, hvis brancher eller arbejdspladser ikke har ordentlige arbejdsforhold.”

Hun opfordrer til, at man overholder lovgivningen på området, og til at både ledelse og medarbejdere definerer nogle retningslinjer for, hvordan det psykiske arbejdsmiljø skal være:

”Man er nødt til at have en værdighedsskabende kultur – altså lave nogle minimumsbestemmelser for, hvordan tingene skal foregå på denne her arbejdsplads eller i dette her projekt.”

sat i?

Ofrenes oplevelse er helt central. Det afgørende er om den, der udsættes for negative handlinger, oplever det som nedværdigende.

Det handler om både at formulere klare retningslinjer og konkretisere, hvilken opførsel er acceptabel, men også hvor man kan rette henvendelse og få rådgivning, hvis man for eksempel oplever chikane eller krænkende adfærd.

Hvad er chikane eller mobning?

Et psykisk sundt arbejdsmiljø udgøres i meget høj grad af socialitet, det vil sige mellemmenneskelige relationer og sammenhængskraft. Det skaber trivsel. Ifølge Louise Dinesen er det også i høj grad relationerne såvel som intentionerne, der er afgørende for, hvornår en person føler, at hans eller hendes grænser er blevet overskredet. Jo bedre relation, der er mellem de ansatte, desto mindre føler folk sig krænkede af hinanden. Der bliver en større forståelse for forskelligheden, og en forståelse af om en bemærkning var venligt eller ondsindet drilleri:

”Ofrenes oplevelse er helt central. Det afgørende er om den, der udsættes for negative handlinger, oplever det som nedværdigende. Undersøgelser viser, at det har stor betydning for den krænkede, om afsenderens intention har været af ond vilje eller ej.”

Med andre ord kan man nemmere lægge det bag sig eller endda forstå handlingen og tilgive den.

Men grundlæggende kan man sige, at hvis man føler sig krænket eller chikaneret, er det det, der er udgangspunktet – ikke om andre mener, man har ret til at føle det eller ej, eller om der er en bestemt tone på arbejdspladsen, som ’man må tåle’.

Ifølge Arbejdstilsynet er der tale om mobning, når en eller flere personer regelmæssigt og over længere tid – eller gentagne gange på grov vis – udsætter en eller flere andre personer for krænkende handlinger, som vedkommende opfatter som sårende eller nedværdigende. De krænkende handlinger bliver først til mobning, når de personer, som de rettes mod, ikke er i stand til at forsvare sig effektivt imod dem.

Mobning er en social proces, der udover den mobbede og mobberne også involverer vidnerne til mobning. Vidnerne kan gøre en stor forskel – hvis de reagerer, kan de bryde den ’tavshedskultur’, der ellers kan præge en arbejdsplads, hvor mobning foregår. Selvom det er en overdrivelse at sige, at ’den, der tier, samtykker’, så er det tavsheden og evnen til at vende det blinde øje til, der gør mobning muligt.

Sig fra på andres vegne

Ved at reagere på når andre mobbes eller chikaneres, er man med til at bryde det negative mønster – og med til at beskytte sig selv:

”Mit svar på spørgsmålet ’hvordan passer jeg på mig selv?’ er: Ved altid at passe på andre. Hvis du er vidne til chikane, så starter du med at sige fra på andres vegne. For det første er det nemmere, end at gøre det, når det går ud over en selv, og for det

andet er det med til at hindre, at det eskaleres. Hvis det er dig selv, der udsættes for det, så find ud af, om der er en tillidsrepræsentant, du kan henvende dig til,” siger Louise Dinesen og tilføjer, at det kan være svært selv at vurdere, om man bliver chikaneret. Man har en tendens til at blive i tvivl om, hvorvidt man ’bare er for nærtagende’. Her opfordrer Louise Dinesen til at man både som vidne og involveret anvender, det hun kalder ’24-timersreglen’:

”Lad der ikke gå mere end 24 timer efter en episode, før du gør noget. Vend eventuelt tilbage, når følelserne er lidt på afstand, og du ikke er lige så berørt af situationen. Dernæst er et godt råd i første omgang at holde fokus på sagen og det, der skete og bevare relationen til de involverede.”

Det er nemmere at løse konflikten, når den ikke bliver personlig. På spørgsmålet om, hvad man gør i en branche, hvor der ofte ikke er en tillidsrepræsentant til stede, og hvor man indgår i et meget lukket miljø, foreslår Louise Dinesen, at man gør som blandt andet forsvaret og politiet har haft held med:

”De har lavet anonyme kollegastøtteordninger. Her kan man henvende sig, når en konflikt eller chikane opstår. I det hele taget er det en god ide at arbejde med stærke kollegiale fællesskaber,” siger Louise Dinesen, der understreger vigtigheden af både rådgivning og dialog – at der er et sted, man kan henvende sig og vende sine oplevelser.

Arbejdsmiljøet er et ledelsesansvar

På ledelsesplan og brancheniveau ligger det primære ansvar for det psykiske arbejdsmiljø. Her må man starte med for det første at spørge: ”Skaber det her miljø eller denne branche værdighed på alle niveauer?”

”Altså – har vi en psykologisk kontrakt, som gør, at vi ikke er i fare for at blive krænket her? Den enkeltes behov og grænser skal stå højest – også i kunsten. Jeg synes, man skal nedsætte en styregruppe på tværs af hierarkier, som over tid arbejder med det her – for det er ikke noget, man bare gør fra den ene dag til den anden. Det tager tid at skabe en sund kultur,” forklarer Louise Dinesen og tilføjer, at tværfagligheden bør gå helt fra ledelsesplan og til praktikantniveau. At der som følge af for eksempel #MeToo-kampagnen er opstået en slags rettergang, hvor tavshedskulturen nu er brudt og til gengæld afløst af en of-fentliggørelse og deraf følgende fyring af krænker og mobbere, synes hun, man bør være forsigtig med:

”Hvis der er en sag, skal der selvfølgelig være klare sanktioner, men det må ikke tage fokus fra arbejdsmiljødiskussionen. Man skal passe på med at udnævne syndebukke. Man lukker munden på Peter Aalbæk, men man må også gøre plads til at snakke om, hvorfor den kultur er opstået i skuespillermiljøet. Hvilke sociale spilleregler er der for en kunstnerisk sag?” slutter Louise Dinesen.

Dubber-etik er en solidarisk rettesnor

Foto: Henning Hjorth.

Dubbernes arbejdsmarked vokser, og det bliver kun større i takt med, at der kommer nye tjenester til. Derfor mødtes en arbejdsgruppe af dubbere på forbundets initiativ kort før sommerferien for at tage temperaturen på en branche, som flere og flere af forbundets medlemmer er en del af.

Gruppen vedtog en dubber-etik – en række kollegiale spilleregler – der spænder lige fra altid at arbejde på overenskomstvilkår til at huske at bede om pauser og møde til tiden.

”Jeg er meget glad for, at det lykkedes os at blive enige om nogle grundlæggende spilleregler for vores arbejde. I bund og grund handler det om at sikre den bedste mulige kvalitet i et marked, hvor vi oplever en forventning om at nå mere på kortere tid,” siger dubber og medlem af forbundets bestyrelse Christian Damsgaard.

Han understreger, at dubber-etikken ikke skal ses som et udtryk for mistillid over for arbejdsgiverne.

”Vi arbejder meget alene som dubbere, og det kan være svært at vide og mærke grænsen for, hvad der er både professionelt og fagligt acceptabelt. Dubberetikken styrker os som gruppe, fordi den giver os en slags solidarisk rettesnor. Men den siger omvendt også noget om, hvad man kan forvente sig af os som medarbejdere. Vi vil jo alle sammen gerne kunne stå inde for vores arbejde, både arbejdsgivere og dubbere,” siger han.

CK

DANSK SKUESPILLERFORBUNDS DUBBER-ETIK

Som dubbere og medlemmer af Dansk Skuespillerforbund er vi enige om:

- At vi altid arbejder på overenskomstvilkår
- At vi sørger for at få en kontrakt, og for at den underskrives senest i forbindelse med arbejdets udførelse
- At vi sikrer, at kontraktens ordlyd afspejler virkeligheden
- At det er ok at sige nej til arbejdsopgaver, der ikke var aftalt i forbindelse med bookingen/kontrakten
- At vi sikrer, at den bookedede tid skal være den samme som den reelle arbejdstid (med mindre der sker en ombookning)
- At vi beder om pauser i et rimeligt omfang (10 minutter ved 2 timer, 15 minutter ved 3 timer)
- At vi beder om at se teksten først, hvis vi finder det nødvendigt – og særligt hvis en replik er på over 3 linjer
- At vi siger fra, hvis vi bliver stillet over for opgaver, vi ikke fagligt kan stå inde for
- At vi kun voicematcher for andre i helt exceptionelle tilfælde (fx sygdom, dødsfald, udlandsophold), eller hvis det er godkendt af den pågældende kollega
- At vi beder om betaling for forberedelse, hvis vi har fået sange tilsendt med henblik på indøvning
- At vi altid møder til tiden

Sultanen som blev fornærmert

Mange tyrkiske scenekunstnere er interesserede i at lave børneteater som i den danske tradition, hvor børnene tages seriøst og opfordres til at være kritiske over for autoriteterne. Men hvordan vil det fungere i et land som Tyrkiet, hvor den traditionelle børneopdragelse lærer børnene at gøre, hvad der bliver sagt uden at stille spørgsmål? Det blev diskuteret i pauserne ved en Artistic Gathering i Bursa, hvor flere af de medvirkende teaterfolk havde oplevet at blive straffet af de tyrkiske myndigheder for at stikke næsen for langt frem.

Frej Stenholt Mortensen og Loa Carlslund introducerer deltagerne i ASSITEJ Artistic Gathering til deres danseforestilling 'Sand forvirring'. Foto: Søren K. Kløft.

Aysel Yıldırım (i midten) som osmannisk vagtmand, der overrasker dramatikeren Musahipzade Celal midt i et gennemspil af orta oyunu – en teatergenre der var forbudt under Sulten Abdul Hamid II. Fra B.G.S.T.'s forestilling 'Musahipzade ile temasa'. Foto: Deniz Aydın.

Af Torben Stig Hansen

"Mit pas er blevet inddraget af staten, så jeg ikke kan forlade landet. Alene af den grund har det stor betydning for mig, at udenlandske teaterfolk besøger Tyrkiet," fortæller den 30-årige skuespillerinde Ceren Özcan i en pause, hvor vi sammen med forsamlingen af danske og tyrkiske scenekunstnere har forladt mødelokalet for at strække benene og snuppe en kop te. Den danske scenografduo Sir Grand Lear har netop givet deltagerne et levende indblik i det kludetæppeagtige liv som freelancer, og om et kvarter overtages lokalet af Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu, dvs. Bosporus Scenekunstensemble, som skal præsentere uddrag af fire forestillinger.

Dramaundervisere sammenlignet med terrorister

Vi befinder os til en 'Artistic Gathering' i millionbyen Bursa syd for Istanbul, hvor cirka 70 scenekunstnere fra primært Tyrkiet og Danmark udveksler erfaringer og viser hinanden smagsprøver på deres arbejde. Mødet er arrangeret af danske og tyrkiske ildsjæle i ASSITEJ (det internationale forbund for scenekunst for børn og unge) og var oprindeligt planlagt som en stor teaterfestival i Istanbul. Men dette projekt røg i vasken, efter at Tyrkiets siddende præsident valgte at slå hårdt ned på flere end tusind akademikere fra 89 tyrkiske universiteter - "Academics for Peace" - som havde underskrevet en appel til den tyrkiske stat om at behandle den kurdiske civilbefolkning ordentligt. Samtlige underskrivere fra Ankara Universitet blev afskediget uden varsel, heriblandt den daværende præsident for ASSITEJ Tyrkiet, professor Tülin Sağlam, der gennem flere årtier har undervist på universitetets afdeling for teatervidenskab, samt Ceren Özcan skuespillerinde, dramaunderviser på universitetet og ASSITEJ-medlem.

"Præsidenten sammenlignede os med terrorister," fortæller Ceren Özcan, "og han holdt indtil flere tv-transmitterede taler, hvor han kaldte hele akademikerstanden en samling formørkede pseudo-intellektuelle."

Dansk solidaritet med tyrkiske teaterfolk

Efter at to af hovedkræfterne i ASSITEJ Tyrkiet således var blevet stemplet som terroristsympatisører, fyret fra deres job og frataget deres pas – akkurat som 100.000 andre tyrkere efter præsidentens indførelse af undtagelsestilstand – blev teaterfestivalen vanskeligere at gennemføre. Men samtidig stod det klart for arrangørerne fra både dansk og tyrkisk hold, at det var vigtigere end nogensinde at holde liv i det mellemfolkelige netværksarbejde, og man besluttede at afholde en Artistic Gathering i mere primitive rammer og uden publikum. 30 danske teaterfolk er derfor rejst med flyveren til Tyrkiet med nødtørftig scenografi pakket ned i kufferter – i bevidstheden om, at denne sammenkomst ikke blot er en fejring af et mangeårigt samarbejde, men også en solidarisk tilkendegivelse over for deres tyrkiske kolleger.

Børneteater der tager børnene seriøst

Lokalerne til arrangementet er stillet til rådighed af Bursa Culture Art and Tourism Foundation, som på initiativ fra ASSITEJ Tyrkiet siden 1996 har arrangeret en årlig international børneteaterfestival i Bursa. Ifølge professor Tülin Sağlam har særligt de mange besøg af danske scenekunstnere været til varig inspiration for tyrkisk børneteater. Siden 1960'erne har dansk børneteater lavet scenekunst i øjenhøjde med børnene, dvs. scenekunst som undgår at tale ned til børnene, og som i dramatisk form behandler emner de møder i deres hverdag. Scenekunst, som

ikke er berøringsangst over for tabuer, og som viser børnene at en kritisk, anti-autoritær tankegang er en mulighed i deres liv.

"Ved den første Bursafestival havde Tyrkiet intet kvalitets-teater for børn, men i dag er niveauet heldigvis mere jævnbyrdigt med andre lande. Den mest udbredte form for børneteater er dog stadigvæk langt fra at være kunst," siger Tülin Sağlam. Og spørger man forsamlingens øvrige tyrkiske teaterfolk, er de helt enige. Ifølge dem er nutidens typiske børneteater i Tyrkiet enten didaktisk og anvendes som en del af skolernes undervisning, gerne for 400 børn ad gangen – eller harmløs, kommerciel underholdning.

"Det er de voksne, som er problemet"

"De færreste betragter børneteater som kunst," konstaterer Ertan Akman, lederen af Bursa Metropolitan Municipality Theatre.

"Mange skuespillere har en tendens til at smile sødt hele tiden for ikke at skræmme børnene. Og der medvirker altid nogle syngende kaniner, fordi både børnenes og de voksne tilskuers erfaring med teater begrænser sig til børne fjernsynets evindelige kulørte dyr. Hvis man derimod viser ægte kærlighed på scenen, bliver forældrene ubehageligt til mode og holder op med at tage børnene i teatret. Forældrene ønsker at føle sig trygge, og man viser derfor ingenting fra det virkelige liv for at 'beskytte børnene'. Det er kort sagt de voksne, som er problemet," mener Ertan Akman.

Tülin Sağlam vil gerne korrigerer det synspunkt.

"Hvis forældrene ikke oplever andet end didaktisk og kommercielt teater, kan de ikke forestille sig den mulighed, at man rent faktisk kan lave seriøs scenekunst for børn og unge," påpeger hun. "Som teaterfolk har vi et stort ansvar for at realisere den mulighed, og det ansvar skal vi tage på os."

Et fremtidigt publikum af nysgerrige tilskuere

Det kan Hacer Özbek skrive under på. Hun repræsenterer Bursa Culture Art & Tourism Foundation, som netop har organiseret og afholdt den 22. internationale børneteaterfestival i Bursa. Og hun pointerer, at festivalen de sidste tre år også har bragt forestillinger og workshops ud til de 17 provinser omkring Bursa.

"Folk fra provinsen kommer ikke til byen for at se teater. Men i Fonden arbejder vi aktivt på at skabe et fremtidigt publikum af nysgerrige tilskuere. Derfor bringer vi scenekunsten ud til dem," fortæller Hacer Özbek. "De voksne i provinserne kender ikke meget til scenekunst, men deres børn kan hjælpe dem med at forstå. Børn har et renere, mere klart og direkte perspektiv,

og de fortolker ofte en forestilling på en anden måde end deres forældre. Når børn ser en forestilling, glemmer de den aldrig, og de husker et budskab om for eksempel solidaritet i lang tid," siger hun.

Skal man lystre magten – eller må man stille spørgsmål?

Efter adskillige samtaler med danske og tyrkiske teaterfolk forekommer det mig, at der findes to forskellige indfaldsvinkler til at lave børneteater, som måske også afspejler to forskellige voksenopfattelser af, hvad børn er for nogle mennesker. Alle børn bliver født og vokser op i en virkelighed, som de voksne har lavet. Spørgsmålet er, om børneteateret forsøger at opdrage dem til at tilpasse sig den virkelighed, de har fået serveret, eller derimod opfordrer dem til at stille spørgsmålstegn ved den pågældende virkelighed. Og spørgsmålet er, om disse to forskellige børnesyn påvirker børnene og varer ved, når de vokser op og bliver borgere i samfundet. Ved folkeafstemningen i Tyrkiet i april måned 2017 stemte lidt over halvdelen af befolkningen for at give mere personlig magt til den nuværende tyrkiske præsident i stedet for at markere en kritik af hans diktatoriske tilbøjeligheder. Er det børneopdragelsen, som spiller ind her? spørger jeg Ceren Özcan.

"Dette land er konservativt, og der er ingen tradition for kritik. Faktisk er kritikken overladt til akademikerne. Derfor elskede jeg mit job på universitetet – og derfor hader præsidenten akademikerne," siger Ceren Özcan med et smil.

"I Tyrkiet har vi en tradition for lydighed. Forældre kan selvfølgelig opdrage deres børn på mange måder, men den almindeligste er at sørge for, at barnet lystre reglerne hjemme uden at stille spørgsmål. Vores traditionelle børneteater forsøger også at belære børnene på 'den rette måde'. Og som borgere har vi en stærk historisk baggrund for lydighed mod magthaverne, uanset hvilken politik de gennemfører. Vi har brug for at overvinde denne lydighedstradition. Alle områder af det sociale liv er indbyrdes forbundne i denne tankegang, og de er derfor svære at ændre. Men hvis man kan ændre den måde, man betragter et

Mandana Abghari fra Iran opildnes til en styrkeprøve af Nils P. Munk i 'Findes der gribbe i Grønland?' med simultantoversættelse af Ceren Özcan (th).
Foto: Søren K. Kløft.

Hvordan man fornærmer en sultan

B.G.S.T. producerer også undervisningsteater til skolerne, som snarere end at være belærende gerne debatterer emner som censur og ytringsfrihed, fortæller to af skuespillerne, Aysel Yıldırım og Duygu Dalyanoğlu. Forestillingen 'Musahipzade ile temasa' beretter bl.a. om armenieren Güllü Agop, der betragtes som grundlæggeren af moderne tyrkisk teater, og som levede samtidig med en af Osmannerrigets sidste sultaner, Abdul Hamid II. Ifølge Aysel Yıldırım er det velkendt, at Tyrkiets sidende præsident betragter denne sultan som sit store forbillede. Ligesom Abdul Hamid II benyttede det vældige Yıldız Palads i Istanbul som sit eget hjem, besluttede præsidenten for to år siden, at sultanens palads ville fungere godt som præsidentkontor. Og ligesom Abdul Hamid II indførte omfattende censur i landet – bl.a. måtte almindelige forfattere hverken nævne hans navn eller Yıldız Paladset i deres værker – således er også den nuværende præsident glad for censurens magtfulde redskab. I B.G.S.T.'s fortælling opfører Güllü Agop's ensemble en teaterforestilling for sultanens myndigheder, men undervejs viser det sig, at næsten hver eneste replik kan opfattes som en reference til sultanen eller Yıldız Paladset, og de frustrerede skuespillere må gøre en umådelig mængde improviserede krumspring for at undgå de fornærmende replikker. Scenen slutter med, at Güllü Agop udbryder: "Åh min gud. Hvis du vil skabe kunst i Det Osmanniske Rige, bliver du nødt til at være linedanser..." B.G.S.T. fremlagde manuskriptet om Güllü Agop for det tyrkiske Undervisningsministerium, som imidlertid valgte at censurere forestillingen og nægte at give den tilladelse til at spille på skoler. Begrundelsen var, at netop den pågældende scene med referencerne til Yıldız Paladset kunne opfattes som en fornærmelse af præsidenten.

"Det var temmelig komisk at opleve, hvordan historien gentager sig, og alle eneherskere begår de samme fejl," kommenterer Aysel Yıldırım.

Samarbejde på tværs af landegrænser

Efter tre tætpakkede dage med forestillinger, intense samtaler og tedrikning i spandervis er denne ASSITEJ Artistic Gathering i Bursa ved at være forbi. Men et dugfrisk tyrkisk-dansk samarbejde er allerede sat på skinner. I bussen mod Istanbul taler jeg med Allan Grynnerup, lederen af Ishøj Teater, som fortæller, at skuespiller og instruktør Erkan Uyanıksoy fra Tiyatro BeReZe og MishMash International Theatre Company efter nytår indtager Ishøj Teater for at instruere 'Den grimme ælling' i en version, der efter planen kommer til at handle om diskrimination og integration.

"Samarbejderne på tværs af landegrænser bliver vigtigere og vigtigere," siger Allan Grynnerup. "Over hele verden øges spændingerne. Der sparkes til frygten, og det ukendte bliver mistænkeliggjort. Der er brug for udsyn og indsigt og samarbejde. Kunst og kultur er et fantastisk mødested, der kan give os netop det," siger han.

Ceren Özcan kunne ikke være mere enig:

"Dette ASSITEJ-møde har været så vigtigt. Her i dette forum føler jeg mig komfortabel nok til at kunne tale frit. Den politiske situation i Tyrkiet kan ikke vare evigt, og jeg kan mærke, at presset på de magtfulde bliver stærkere. Workers' Union of Academics støtter os stadig, og vi har mange støtter i kunstverdenen. Jeg er fuld af håb. Vi er ikke alene."

Torben Stig Hansen er freelancejournalist og administrator i Teatergruppen Batida

barn, bør det påvirke ens forhold til magthaverne og omvendt. Disse vaner forsvinder ikke lige med det samme, men de ændrer sig gradvist hver dag," mener Ceren Özcan.

Deltog i demonstration og blev frataget statsstøtte

Et ensemble, som forholder sig kritisk til magten og i sine forestillinger gør grin med både magthaverne og lydighedstraditionen, er Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu (B.G.S.T). Ensemblet har eksisteret som en blanding af skuespillere, dansere og musikere siden 1995, og i 2010 blev det godkendt til at modtage en årlig privatteater-støtte fra det tyrkiske kulturministerium. Men i foråret 2013 skete der det, at regeringen besluttede at rydde Gezi Park – et af de få grønne områder i Istanbul – og i stedet genopføre en militærkaserne fra Osmannerrigets æra. Det afstedkom demonstrationer fra en stor del af byens borgere, heriblandt medlemmer af B.G.S.T. og flere andre teatergrupper, og snart gjorde millioner af tyrkere oprør mod regeringens tilbagerulning af sekulære værdier. Efterfølgende blev B.G.S.T. frataget statsstøtten med øjeblikkelig virkning. Som begrundelse angav ministeriet ikke deltagelse i protesterne, men derimod at teatret ikke længere levede op til kriterierne for at modtage støtte. Da B.G.S.T. nemt kunne argumentere for, at de fortsat opfyldte kriterierne, besluttede ensemblet simpelthen at sagsøge staten for dens uretmæssige afgørelse. Siden 2013 har de sagsøgt staten hvert eneste år, men er stadig ikke blevet godkendt til privatteater-støtte.

Det kyske spøgelse

...og andre røverhistorier

Ethvert teater med respekt for sig selv har et spøgelse. Kom med på en uhyggelig tur bag kulisserne i Aarhus Teater, Odense Teater, Folketeatret, Betty Nansen Teatret og Betty Nansens hus i Skagen.

Af Jacob Wendt Jensen

Marianne Philipsen er historiker på Aarhus Teater, og hun er ikke i tvivl om, at det spøger på hendes arbejdsplads, selv om hun ellers ikke er specielt overtroisk.

"Vi ved, at spøgelse er her, og den seneste mærkelige hændelse foregik for kun et par måneder siden. Der var netop blevet hængt et par ret store billeder op på toiletterne på Café Hack, der ligger i teaterbygningen. Forestillingsbilleder af blandt andre Kirsten Norholt i et Jean Genet-stykke, hvor hun er hest med sort seletøj. Hun er temmelig bar på billedet, og det hang som det første billede på dametoiletet, hvor der også blev ophængt to fotos fra 1953 af Erik Mørk som Hamlet og Lillian Tillegreen som Gertrud. De to billeder hang lige overfor hinanden," forklarer Marianne Philipsen.

Problemet er bare det, at man på det sidste har oplevet, at billederne var byttet om, og billederne er hængt godt fast, så de ikke lige kan tages ned og hænges op i en håndvendning. De ansatte på caféen troede i første omgang, at det var rengøringshjælpen, der havde været på spil. Det var det dog ikke, og i alt er billederne blevet flyttet tre gange. Vedblivende så de vender den vej, at Kirsten Norholts barm ikke er det første, man ser, når man kommer ind på dametoiletet. Som om der var tale om et kysk spørgsmål.

"Personalet vil ikke længere flytte dem tilbage til den originale opstilling, for de synes, det begynder at blive ret uhyggeligt. Og en oplevelse for nylig, hvor jeg havde en synsk kvinde fra Italien på besøg, har ikke gjort det bedre. Jeg tog hende med rundt på hele teatret, og hun reagerede ikke synderligt alle de andre steder, hvor der var blevet set spøgelser, men da vi kom til toiletterne fik hun det pludselig meget dårligt. Hun fortalte, at hun måtte ud med det samme, fordi lige her var der en stor sorg eller tristesse, og vi kunne mærke, at hendes hænder blev helt kolde. Hun skulle bare ud med det samme," siger Marianne Philipsen, som også har haft besøg af spøgelsesjægere fra flere tv-programmer gennem tiderne.

Selv mord på scenen

Historikeren beretter om observationen af en kvindeskikkelse på trapperne op til den store scene og om dengang, der på et vhs-bånd pludselig optrådte et lysende og uforklarligt glimt af en skikkelse, der hoppede fra teatersalen op i kongelogen. Men værst og mest insisterende var det dog en overgang på rekvisitgangen i teatrets kælder.

"På våbengangen havde en del medarbejdere gennem en årrække en meget ubehagelig fornemmelse på nøjagtigt samme sted i gangen. Det stoppede først, da der blev skiftet et vandør i gangen og et gulvtæppe blev smidt ud," husker hun, før hun fortsætter med historien om vagtmanden, der en overgang hørte fløjtelyde, efter han havde låst de fleste rum i huset af. Han havde ikke lyst til at låse dørene op igen til det rum, hvor lydene kom fra. En rengøringsassistent har også oplevet en rusken i en dør, hvor der ikke var nogen på den anden side, og en tjener har set en kvindeskikkelse kigge på hende gennem et spejl. Der gik et par dage, før hun var tryk ved at gå forbi spejlet igen.

"Ingen har desværre været åndsnaværende nok til at studere snittet i kvindeskikkelsens tøj, men der går historier om, at det kan være en kvinde, der arbejdede på teatret i 1914. Hun var forelsket i en skuespiller, som hun ikke kunne få, så hun begik selvmord på Store Scene. Navnet Mette Sørensen er blevet nævnt, men jeg har ikke fundet spor af hende i Stadsarkivet endnu. Hvis ikke det er en skuespiller, men en garderobepige eller den slags, kan det være svært at finde konkrete spor," siger Marianne Philipsen.

Slagsmål for at komme ud

På Odense Teater spøger det også, og det har Peter Whitmarsh været vidne til. Han har tidligere været både danser og forestillingsleder på teatret i en årrække, og er i dag rundvisningskoordinator.

På en af Peter Whitmarshs rundvisninger for et par år siden var der en kvinde med på turen, som syntes, "der foregik noget mærkeligt i kælderens".

"Det viste sig, at hun var medie, og hun fik lov til at komme derned. Jeg havde bemærket, at der var et bestemt hjørne af kælderens, hvor flere fra personalet ikke kunne lide at komme, men jeg havde ikke selv noget ubehag ved det. Lige netop der gik hun hen og ind på et lille toilet og kiggede på en væg og sagde så: 'Der er nogen bag den væg. De slås og råber til hinanden og de er utilfredse, fordi de ikke kan komme ud,'" siger Peter Whitmarsh.

Han havde selv været tilbage på teatret i 1976, hvor der var en større ombygning, og han bemærkede, at det var bag den væg, kantinen havde ligget før den tid.

Det centrale spørgsmål i Odense er dog uden sammenligning den gamle teaterdirektør i 1940'erne og 1950'erne, Helge Rungwald.

"Han havde det i en årrække med at gå igen på anden balkon. Selv har jeg ikke set ham, men jeg har været tæt på ham. En lørdag eftermiddag for 12 år siden havde jeg taget alle rekvisitter væk fra scenen i stedet for at skulle gøre det mandag morgen. Fra scenen kan vi slukke næsten alt lyset på teatret, men da jeg var færdig med det, så jeg, at der stadig var lys i spotrummet. Sådan et lille rum hvorfra jeg plejede at styre min følgespot," fortæller Peter Whitmarsh og fortsætter:

"Jeg forsøgte igen at slukke lyset fra scenen, men det tændte igen og jeg tænkte, at det sgu godt nok var mærkeligt. Derefter gik jeg op i spotrummet og slukkede lyset derinde. Bagefter går jeg ud derfra og kommer hen i nærheden af døren ind til anden balkon. Det er en meget tung dør. Og den smækker i lige foran mig med et kæmpestort brag. Lige akkurat der hvor Helge Rungwald havde for vane at gå sin tur. Det kunne ikke være vinden eller træk eller noget andet, så jeg var ikke i tvivl om, at det var ham. Jeg var ikke direkte bange, men jeg tog alligevel hurtigt min frakke på og gik hjem. Jeg tror ikke på spøgelser, men jeg tror på, at der er mere mellem himmel og jord. Helge Rungwald er i øvrigt ikke set på teatret siden omkring 2005, hvor hans tredje hustru, Birthe Backhausen døde, og jeg tror, der er en sammenhæng. Han døde i 1960, og i 1968 rejste hun til København for at være med i forskellige teaterforestillinger og kom senere med i 'Matador' og så videre. Min teori er, at Helge er gået rundt på teatret for at lede efter hende, men han kunne ikke finde hende. Siden hun døde, er han jo ikke set."

En smuk historie

Folk, der har set Helge Rungwalds spøgelse, har ikke været bange, for han var en fin og ordentlig mand. Kasper Wilton, der i dag er direktør på Folketeatret så ham, da han var dreng på Odense Teater, dengang hans far, Kai Wilton, var direktør for Teatret.

"Efterhånden er det mærkeligt at fortælle om oplevelsen fordi det er så mange år siden, men på den anden side er det en naturlig del af min barndom, hvor jeg nærmest voksede op på teatret. En dag fandt jeg en rød bold, som jeg gik og spillede med på gangene. På et tidspunkt ender jeg oppe på scenen, hvor jeg spiller med bolden op ad dekorationerne til et Shakespeare-stykke. Jeg var syv eller otte år," siger Kasper Wilton.

Midt i boldspillet kommer han på et tidspunkt til at kigge op på anden balkon:

"Jeg vidste udmærket, hvordan Helge Rungwald så ud, fordi hans portræt hang flere steder rundt omkring på teatret. Og der sad han midt på anden balkon. Jeg kunne tydeligt se ham, selv om lyset var slukket. Da vi spillede 'Jul i Gammelby' i sæsonen 2004/2005 talte børnene i stykket om "den sure mand" de havde set på balkonen, og det har været Rungwalds spøgelse. Vi havde også en gammel nattevagt Ib Jensen, der desværre er død nu. Da han gik sin sædvanlige natterunde, mødte han Rungwald, der sagde: 'Tak for i dag og sov godt', og Ib svarede per refleks 'I lige måde chef'. Først bagefter det slog ham, at den gamle chef jo var død flere år tidligere. Når Ib Jensen fortalte den historie, løb tårerne ned ad kinderne på ham. For mig er det ikke spas eller løjer og egentlig er jeg bange for at lyde smart, når jeg fortæller historien, så jeg tror, det bliver sidste gang denne gang. Det var bare sådan det var. En smuk historie."

Med en torso på scenen

På Folketeatret har Helle Hertz haft flere mystiske oplevelser. Blandt andet da hun var med i 'Den gode Doktor' med Peter Steen, Lily Broberg og Axel Erhardtson.

"Det var før ombygningen, hvor Lily Broberg og jeg sad på den ene gang og de tre herrer på den anden. Vi syntes, det var lidt kedeligt, så når de kom op fra kantine satte de sig inde hos os. I den mindste garderobe på teatret med hver en kop kaffe, mens jeg begyndte at sminke mig. Vi skulle gennem det, der hed Elefantgangen for at komme ned på scenen, hvor jeg spillede en ung pige, der aflægger prøve for Tjekhov, og jeg spiller ligesom tre søstre på skift, hvor det forestiller, at Peter Steen som Tjekhov sidder nede i salen, men i virkeligheden er det bare hans stemme, vi hører. En aften da jeg rejste mig fra en stol for at sætte mig over i en anden, kigger jeg op, og jeg kigger lige ind i en torso med vest på og urkæde hen over maven. Jeg blev så forskrækket, at jeg kun med nød og næppe kom igennem monologen men i en temmelig paralyseret tilstand. Jeg følte simpelthen, at der stod en anden på scenen sammen med mig. Ved siden af mig hvor jeg var midt på scenen," fortæller Helle Hertz.

En dag under samme forestilling ville hun tage kopperne fra de mandlige skuespillere med ned i kantine efter endt forestilling.

"Det tog længst tid for mig at sminke af, så jeg forlod som den sidste skuespillergangen med en flok kopper og ville stille dem uden for kantine. Ved den store port ved gårdspladsen står jeg og fumler med taske og kopper og vil sætte kopperne i vindueskarmen, inden jeg åbner porten. Jeg begynder at bande, men så går den store dør op, og det er som om nogen holder den åben. Jeg går igennem, hvorefter det er som om nogen smækker den i meget tæt på min skulder."

Helle Hertz satte kopperne midt i gangen og styrtede ud på Nørrevold for hurtigt at sætte sig i ind i sin lille grønne folkevogn. Hun nåede kun at køre få meter, før hun blev stoppet af politiet, der troede hun var beruset, men hun var blot forskrækket og bange.

Sten og spøgelse

På Betty Nansen Teatret er der efter sigende også spøgelse, men det er endnu værre i den gamle danske teaterlegendes sommerhus i Skagen. Flere danske skuespillere er flygtet derfra gennem tiderne, fordi der sker uforklarlige ting. Helle Hertz er dog ikke en af dem, der blev bange, og hun overvejer snart at tage derop igen. Villaen i to etager ligger ganske få meter fra vandkanten et stykke forbi fyret ud mod Grenen.

"Den første aften i huset satte jeg vand over til the, og jeg troede, jeg satte en tud på, så kedlen kunne tude, men det var en tud uden hul, der skulle forhindre dyr i at komme ned i kedlen. Derfor står kedlen og hopper, og jeg skolder i forvirringen min underarm voldsomt. Jeg ringer til skadestuen, og de foreslår, at jeg ligger med armen i en gulvspand med vand hele natten, hvad jeg så gør i et lille karlekammer, hvor der kun er plads til sengen, spanden og mig. I løbet af natten føler jeg i halvnøgen tilstand, at nogen sætter sig på kanten af sengen, så jeg må rykke mig ind på sengen. Jeg kan mærke en eller anden men ikke se vedkommende. Da jeg vågner næste morgen og tager armen op er den kun svagt lyserød, og den gør overhovedet ikke ondt," siger Helle Hertz og fortsætter:

"Over mit hoved er der vokset en gren ud af væggen. Jeg skar den af, og tog den med hjem, hvor jeg plantede den i en potteplante. Den voksede i tre år, inden den gik ud på en nat."

Betty Nansens stol der står i huset med udsigt over vandet, må man ikke flytte, men til gengæld er det en tradition, at man lægger sten på Betty Nansens grav ved siden af huset. Det gjorde Nicolas Bro og hans kone Theresa, da de var på besøg hos Helle Hertz. Derefter sagde de farvel til Betty Nansen. Næste formiddag skulle de pakke deres vadsække, der lå i et skunkrum i huset. Da de tog dem frem, lå de to sten ovenpå vadsækkene.

I dag ligger de hjemme hos Nicolas Bro og hans kone Theresa.

Foto: Aarhus Teater.

Bøger

om skuespillere og hvad der foregår bag kulisserne

Strømmen af bøger der handler om film, teater og opera har været vildt brusende og mangfoldig i løbet af året. Sceneliv guider dig gennem de ti mest markante bøger, hvor scenekunstnere har hovedroller eller biroller.

Prisen som årets moppedreng går til Ulla Strømbergs 'Nyere danske scenografer'. På mere end 400 sider i et stort format hjælper den tidligere direktør for Teatermuseet i Hofteatret os på vej mod en forståelse af scenografiens betydning, mens ligeså mange tegninger fra troldmændenes laboratorier er måske endnu mere fascinerende.

Bogen byder på en blanding af samlende artikler om emnet og deciderede portrætter af så forskellige scenografer som tidligere tiders Helge Refn, Lars Juhl og op til nutidens Mia Stensgaard. Men også billedkunstnere som Per Kirkeby og det Strømberg kalder cross-over kunstnere som Martin Tulinus er med. Som undertitlen på bogen 'Portrætter, samtaler og historiske linjer fra 1930 til i dag' antyder, kan man både bruge bogen som opslagsbog angående danske scenografer og som introduktion til emnet scenografer i både ind- og udland.

For blot at referere et par af de mange frydefulde citater fra bogen, vil jeg pege på Preben Hornung: "Scenografi kan være med til at skabe og støtte en god forestilling, men den kan ikke redde en mindre god" og Helge Refn: "At være teatermaler er som at skrive i sandet."

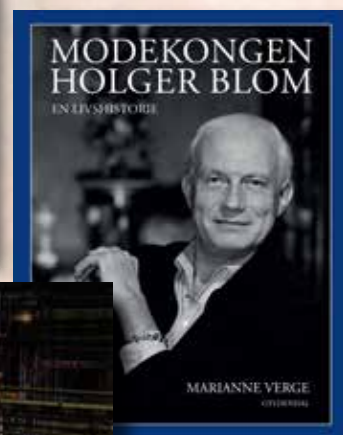
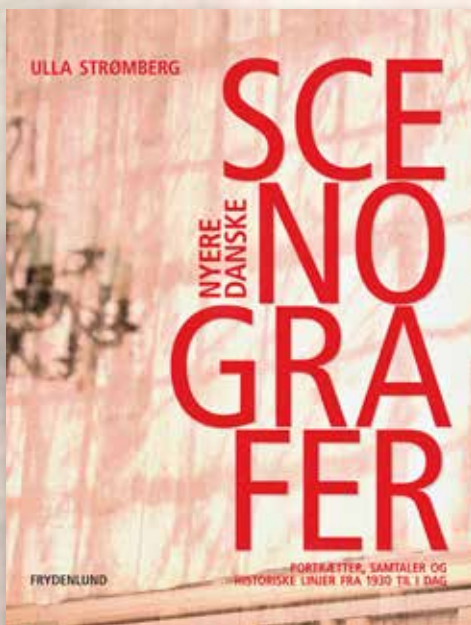
Tørstige teknikere og opera i gamle dage

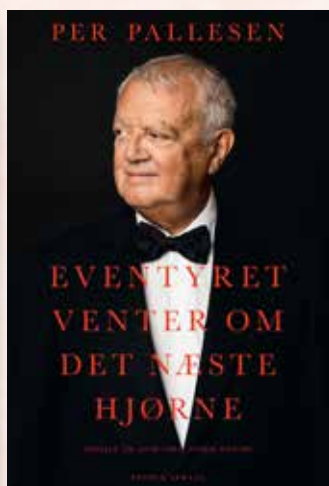
Journalist Jakob Rubin fik en bestillingsopgave af Sceneteknikerforeningen på Det Kongelige Teater, og det er blevet til godt og vel 200 sider om 'Det usynlige folk' med introduktion af Dronning Margrethe.

Beretningen vil være interessant for de fleste teaterfolk, fordi den ikke er blevet alt for servil, selv om der er tale om en art jubilæumsbog. Vi får historierne om druk blandt sceneteknikere i gamle dage, hvor overskuddet i teknikernes ølkasse visse år kunne nærme sig 30.000 kr. For eksempel teknikeren, der tabte en hel flaske snaps ned på scenen fra galleriet. Han havde nok glemt at tage sin antabus i den ordning, som en af teatrets sekretærer ellers administrerede.

Der blev sat en stopper for drikkeriet i Michael Christiansens regeringstid i 1990'erne, ligesom sceneteknikerfaget er blev mere interessant og arbejdsglæden større, da man lavede om på teknikernes arbejdsmønstre, så de fulgte forestillingerne tættere akkurat som skuespillerne og de andre medvirkende.

I afdelingen for specialbøger har Henrik Engelbrecht også skrevet en særdeles læseværdig bog om opera i guldalderens

København. Den bugner af kostelige beskrivelser af datidens teatre og de optrædende der, men Engelbrecht har også et sikkert blik for, hvad der foregik i det omkringliggende samfund. Hvis man vil vide, hvad der foregik på de billige rækker i stearinlysens skær og hvordan man i København tøvede med at tage Mozart til sig, så er det i Engelbrechts bog, man skal lede. Formidlingen og blikket for de sigende detaljer er i top.

Skuespillere fortæller

Populært har det altid været at udgive biografier om skuespillere, men dem er der ikke mange af i år. Til gengæld er der andre bøger om skuespillere.

Birgitte Raaberg har udstyret sin bog 'Det du favner' med undertitlen 'En livsrejse', og her blander hun nedslag fra karrieren med beretninger fra en tur til USA, hvor hun er på et bevidsthedsudvidende og healende ophold hos to indianske guruer. På papiret lyder det som en noget umage blanding, men i en alvorligt velskrevet bog, drysses stjernestunderne ind i bogen, så man let tager med på rejsen. Bogen er ikke lang, men den er en lille perle på grund af sine refleksioner om skuespillerfaget og selve livet.

Bøgerne om henholdsvis Lisbet Dahl og Per Pallesen minder om hinanden i tilgang. De har nemlig begge hovedpersonen i midten og er fortæller deres historie til en eller flere skribenter. Det giver mere medløb og færre nuancer end en biografi, men begge historier er alligevel værd at høre.

Lisbet Dahl er ud af skuespillerslægt, og hun fortæller bramfrit om udfordringer og løsninger på både livets vej og i sit fag, hvor hun som ung spillede meget på Aalborg Teater, senere teatre i hovedstaden og nu er hun jo dronning af Cirkusrevyen. Historierne om, hvordan en god revy skabes, er spændende – en af nøglesætningerne er "En dårlig revy kan blive god ved at lave en anden rækkefølge" – ligesom dengang hun kom på tværs af Erik Balling på et filmprojekt og meget mere. Bogen mangler dog et register.

Det gør den om Per Pallesen også, men til gengæld er den så udstyret med en værkliste. I det hele taget er bogen et solidt stykke arbejde, hvor vi får alle faser med. Fra opvæksten i Aars over de unge dage i revyland, guldalderen og genopfindelsen af Hjørring-revyen, men også da Pallesen blev makker med Søren Pilmark.

Røverhistorier og brændt barn

Yderligere to bøger har rod i skuespillerfaget dog med diverse drejninger. Klaus Pagh begyndte som skuespiller, men blev senere teaterdirektør for både ABC-Teatret, Aveny Teatret og Tivoli Revyen.

Til Bodil Cath har Klaus Pagh fortalt røverhistorier fra de fleste af karrierens år, og resultatet er ganske interessant, selv om vægtningen af stoffet er lidt besynderligt sine steder, og selv om der er for meget namedropping. Tiden med Preben Kaas, Jørgen Ryg og Dirch Passer får meget plads, og det er logisk, men man ville gerne læse mere om Pagh's tid med et teater i London. Man bliver glad af at læse om de fleste af de personer, Pagh har krydset, og det er godt, at nogen nåede at tappe dem af den gamle teatermand. Bogen kan bruges og gives videre som en ugeblassstafet bagefter.

Så er der mere eftertanke i barnestjernen Jan Priiskorn Schmidts ufiltreret fortalte erindringer om livet i dansk film i 1960'erne. Drengen spillede som noget sjældent lige op mod

FAKTA

Barnestjernen fra Bryggen – den fulde historie efter 45 års tavshed', Jan Priiskorn Schmidt. Vild Maskine.

Britt Bendixen – et lyst sind er ofte en viljesag, i samarbejde med Iben Albinus Sabroe, Politiken.

Det du favner – en livsrejse, Birgitte Raaberg, Gyldendal.

Det usynlige folk – sceneteknik på Det Kongelige Teater gennem 100 år, Jakob Rubin, Lindhardt og Ringhof.

Klaus Pagh – Et liv blandt komikere og skønne kvinder, Fortalt til Bodil Cath, Bianco Luno.

Lisbet Dahl – Undskyld jeg blander mig, Fortalt til Jakob Steen Olsen og Rikke Rottensten, People'sPress/Berlingske.

Modekongen Holger Blom – En livshistorie, Marianne Verge, Gyldendal.

Nyere danske scenografer – portrætter, samtaler og historiske linjer fra 1930 til i dag, Ulla Strømberg, Frydenlund.

Opera i guldalderens København, Henrik Engelbrecht, Gyldendal.

Per Pallesen – Eventyret venter om næste hjørne, Fortalt til Anne-Sofie Storm Wesche, People'sPress.

de store danske stjerner – for eksempel i 'Sommer i Tyrol' og den oprindelige 'Min søsters børn'-serie, men han hadede hvert et minut og til sidst forsvandt han da også ud af branchen. Nu tager han bladet fra munden og fortæller hvorfor. Priiskorn Schmidt fortæller en essentiel historie om, hvordan børn i film dengang gik for sig selv og hvordan man efter hans mening ikke bekymrede sig så meget om sikkerhed. Selv om det er anderledes i dag, er bogen et sjældent indblik i en barneskuespillers liv, fordi ingen af de andre af slagsen har skrevet så grundigt om temaet.

Draperinger og dans

For at sceneoptrædende kan yde deres bedste, må de have kostumer og dem var 'Modekongen Holger Blom' en mester i at levere i 1930'erne, 1940'erne og 1950'erne. Store skuespillerinder som Else Skouboe, Helle Virkner, Bodil Kjer, Bodil Ipsen og Berthe Qvistgaard blev klædt på af Holger Blom, der døde i 1965. For slet ikke at tale om Ghita Nørby, Lily Weiding og Susse Wold. Han var Erik Mortensens læremester og af film han prægede kan nævnes 'Mød mig på Cassiopeia' (1951) samt teaterforestillinger som 'Paa et hængende haar' (1948) og 'Kat på et varmt bliktag' (1956). Bogen om modekongen er både grundigt lavet på tekstsiden og når det gælder filmstills. Divaer med dådyrøjne i dejlige draperinger.

Sidst i denne omgang bør nævnes Britt Bendixen. Danselærer, ejer af Pejsegaarden, dommer i det populære tv-program 'Vild med dans' fra 2005 til i dag og gennem tiderne inden om al mulig rådgivning til shows og optrædener, der involverer skuespillere og dansere. For eksempel i Cirkusrevyen.

I 'Et lyst sind' fortæller hun i detaljer om sit liv, og i titlens ånd stryges ingen mod hårene. Tidsbillederne fanger og Britt Bendixen har mødt mange interessante mennesker i underholdningsbranchen på sin vej.

DEBAT

Jeg er ikke uvenner med Katja Holm

Jeg synes, Katja Holm glemmer i sit indlæg 6/10, at jeg viste hende den venlighed at invitere hende med til Rødding mødet som vistnok den eneste fagpolitiske repræsentant. Jeg gjorde det, fordi jeg var ked af, at hun var så vred over, at jeg ville udskyde et møde, til vi havde noget mere konkret at tale om. Det fik hun godt og grundigt skældt ud over i en avis.

Det lærte mig, at jeg som ny minister trods den enorme mængde anmodninger om møder lige så godt kan tage møderne først som sidst – også for at undgå, at Katja Holm og andre profilerer sig på min bekostning, som det skete – og nu er sket igen.

Jeg troede slet ikke, at vi efter Rødding mødet og Kultur-mødet på Mors var "uvenner", som der stod i bladet 6. okt. Jeg er i hvert fald ikke "uvenner" med Katja Holm, som jeg synes, jeg har haft gode samtaler med. Og som jeg gerne lyttede til.

Det kan godt være, hun ikke kan lide mig, men jeg kan altså godt lide hende!

Med venlig hilsen
Bertel Haarder, MF

Kære Bertel

Mange tak for dit indlæg, som glæder mig og gør mig oprigtigt ked af det på en og samme gang. Det glæder mig, at du fortsat interesserer dig så meget for vores område, at du bruger tid på at læse min leder. Men det gør mig selvfølgelig også ked af det, at du sidder tilbage med følelsen af, at jeg ikke kan lide dig. For det har jeg da aldrig skrevet og heller aldrig ment.

Jeg skrev i min sidste leder, at du og jeg startede ud som uvenner, fordi jeg offentligt satte spørgsmålstegn ved, om det kunne være rigtigt, at hverken jeg eller andre repræsentanter for kunstens verden kunne komme igennem til dig, da du satte dig i ministerstolen. Det er rigtigt, og det står jeg ved. Men jeg skrev faktisk i samme sætning, at vi efterfølgende fik gang i en dialog, oven i købet en god en af slagsen. Jeg var for eksempel meget glad for at være med på Rødding-mødet og har i det hele taget nydt at tale og debattere med dig i tiden efter.

Min leder handlede ret beset heller ikke om os to, men var ment som en kvittering til kulturminister Mette Bock, som i samme nummer af Sceneliv fortalte om sine tanker for området og inviterede kulturverdenen til at bidrage aktivt til debatten.

Jeg håber, vi får lejlighed til for at krydse klinger igen i fremtiden.

De bedste hilsner
Katja

KOMMENDE KURSER I DSF STUDIO

MED FOKUS PÅ DIT HÅNDVÆRK

NYE KURSER OG EFTERUDDANNELSE FORÅR 2018:

Improvisations-weekendworkshop med Ole Boisen i Aarhus, 9.-11. marts, frist 5/2

Improvisation et værktøj udøvende kunstnere bruger til at holde skarpt fokus, høj intensitet, autentisk nærvær og stor spilleglæde. Du indeholder skæve, skønne, poetiske ideer, du ikke aner, hvor kommer fra, men som gør dig bedre. Også bedre til i enhver tænkelig castingsituation ikke at gå i baglås, men byde fra det bedste sted i dig.

Ole Boisen underviser i improvisation på teaterskoler, film-skoler og dedikerede højskoler og har mange års erfaring som improspiller på teatret og i tv-programmer.

Castingworkshop med Anja Philip, 12.-14. marts, frist 7/2

Få konkrete værktøjer i værktøjskassen og det optimale ud af dit potentiale i en castingsituation. 3 intense dage med det mål, at alle mærker en større frihed og forståelse for at arbejde som

skuespiller i film og tv.

Anja Philip, medejer af Casteriet har arbejdet som caster siden 1993.

On-Camera Scene Study med Séamus McNally, 19.-22. marts, frist 7/2

Seamus On-Camera Scene Study, er en praktisk workshop som grounder og derved frigør skuespilleren til at reagere i øjeblikket - til deres medspillere, til kravene i auditionsprocessen

og på optagelser. Séamus McNally er en erfaren filmskaber, baseret i New York. Han er en af de førende coaches inden for spillefilm og tv. Han arbejder dagligt med skuespillere, der ønsker at levere en overbevisende og nuanceret præstation - ofte med meget lidt forberedelsestid. Séamus har coachet skuespillere fra serier som 'Orange is the New Black', 'Roots', 'Vinyl', 'Night of' og 'Black Mirror'.

Dubbingkursus med Vibeke Dueholm, 16.-20. april, frist 14/3

På dette kursus, vil vi guide dig rundt i alle tegnefilm/animation/liveaction-serier og filmenes mange vidunderlige og varierede genrer.

Vibeke Dueholm har arbejdet som instruktør siden 1990. Hun har instrueret den danske dub på mange biografilm og tv-serier, både som dialog- og sanginstruktør.

Oplæringskursus med Dan Schlosser i Aalborg, 15.-18. maj, frist 9/4

Oplærings- og stemmearbejde med fokus på lydbøger.

Dan Schlosser har ved siden af det egentlige skuespillerarbejde beskæftiget sig meget med oplærings- og indlæringsarbejde i alle tænkelige afskyninger.

ÅBEN STUDIO. FRI TRÆNING FOR 200 KR. PR. HALVÅR

Filmskuespil med Kasper Barfoed, onsdage fra 31. januar

Gennem forskellige tekster fra bl.a. danske film og tv-serier arbejdes der med de udfordringer og muligheder, man vil møde som skuespiller, samt hvordan man skaber en god oplevelse for publikum, instruktøren og sig selv.

Kasper Barfoed har bl.a. instrueret spillefilmene 'Tempelridernes skat', 'Kandidaten', 'Sommeren 92' og den amerikanske 'The Numbers Station'. Han har desuden instrueret tv-serierne 'Dicte', 'Den som dræber' og senest 'Gidseltagningen'.

Filmskuespil med Emma Balcázar, onsdage fra 4. april

Der arbejdes med screen presence, private moments, tid og rum i dialogarbejde. Udover at være på gulvet, afprøves forskellige teknikker og performanceanalyse.

Emma Balcázar er uddannet dramapædagog og filminstruktør fra Den Danske Filmskole. Hun har coachet og undervist efter egen metode i flere år, været Robert nomineret for filmen 'Tro håb og sex' og senest er hun i gang med at udvikle sin første spillefilm.

Jazz- og musicaldans med Anita Holm, mandag fra 29. januar

Dansetræning for skuespillere, dansere og musicalperformere. Der vil blive undervist i en blanding af jazz og show dans, lyrisk jazz og moderne.

Anita Holm er uddannet fra Dansforum i Göteborg og har optrådt i musicals og danseshows i Danmark og rundt om i Europa samt undervist performere gennem de sidste 23 år.

LÆS MERE OM KOMMENDE KURSER, ÅBEN STUDIO, FRISTER OG TILMELD DIG PÅ HJEMMESIDEN UNDER DSF STUDIO.

Et trygt arbejdsmiljø giver den bedste kunst

Foto: Henning Hjorth.

I den sidste lange tid har medie billedet været præget af historier om sexchikane, både herhjemme og i udlandet. Tre af de kvinder, som først stod frem i USA, er for eksempel på forsiden af Time Magazine, så jeg i dag.

Når det kommer så voldsomt frem nu, er det, for mig at se, et opgør med en tavshedskultur, hvor vi indimellem siger ja til for meget, fordi vi er bange for vores job eller fremtidige muligheder.

Det gælder i virkeligheden på mange områder i vores branche. Prøv at spørge jer selv, om I ikke i en given situation har lagt bånd på jer selv eller i det mindste hørt om andre, der har, fordi I ikke ønskede at blive uvenner med nogle i branchen. Hvor tit ignorerer vi ikke noget af frygt for konsekvenserne for karrieren?

Det er et meget vanskeligt opdrag at leve med, og det er i virkeligheden ganske paradoksalt: I en branche, hvor vi forventes at være modige, stille os op og sågar ofte *springe* ud fra 3-5 eller 10 meter-vippen, i den branche går vi indimellem stadig rundt med en generel usikkerhed.

Men selvom frygten for næste job desværre er et vilkår i vores branche, så er der ting, vi kan gøre op med. Vi kan og vi skal gøre op med sexchikane, mobning og chikane, og derfor har Dansk Skuespillerforbund og Producentforeningen indkaldt alle interessenter inden for film, teater og tv til sammen at løfte det ansvar. Det er en opgave, jeg ser frem til at løse, og jeg glæder mig over, at alle står ved deres ansvar.

Det er klart, at der i løbet af mange ugers mediedebat om sexchikane går nuancer tabt, og jeg ved godt, at det gør nogen bange. Nogle er bange for at stå frem, andre er bange for at blande sig, andre igen bliver pludselig opmærksomme på, om deres historier nu passer sig. En del har luftet frygten for, at

kampen for et godt psykisk arbejdsmiljø vil blive på bekostning af den humor og det frispog, der hersker iblandt os.

Udmeldingerne og holdningerne er mange. Men tilbage står dog én vigtig ting over alle: Krænkelser må ikke finde sted. Der er mange forklaringer på, hvorfor det kunne ske, men det skal naturligvis stoppes. Og der er *ikke* et misforhold mellem at stoppe krænkelser, mobning og chikane og at arbejde i et felt med humor og mod.

Det, at historierne kommer frem, er godt. Dels kan det hjælpe andre brancher – det er gået op for mig, at vi bestemt ikke står alene. Og dels bliver vi kollektivt opmærksomme på, hvad vi kan tillade os over for hinanden. Vi bliver mere bevidste om at passe på hinanden, og vi skaber en større sikkerhed i en allerede usikker branche. Det er positivt.

Det vil aldrig ændre på vores evne og vilje til at stille os ud på vippen og gøre vores ypperste. Tværtimod. Jeg er overbevist om, at et trygt og godt arbejdsmiljø netop giver stor kunst. At hævde det modsatte er galimatias.

I denne proces bliver vi alle nødt til at udvise anerkendelse og mod. Vi skal anerkende, at vi sammen er midt i en gavnlig udvikling, også når det virker hårdt.

Og vi skal have modet til at blive ved med at fortælle, hvad vi oplever og har oplevet. Frem for alt håber jeg, at I alle, mænd og kvinder, vil udvise det mod og den tillid at kontakte os i forbundet, så vi kan vejlede og hjælpe. Vi har allesammen tavshedspligt, og det er helt afgørende, at vi ved, hvad I oplever, når vi sammen med de andre organisationer skal sikre et anstændigt arbejdsmiljø.

Katja Holm, Formand for Dansk Skuespillerforbund

Fødselsdage

Morten Staugaard	18. december	50 år	Stephan Nicholas Vernier	7. januar	50 år
Kurt Ravn	29. december	70 år	Gerd Schottländer	8. januar	70 år
Eva Maria Zacho Ruby	2. januar	60 år	Preben Friis	19. januar	70 år
Henning Jensen	5. januar	75 år	Flemming Bang	19. januar	50 år
Olav Kiillerich Erlendsson	5. januar	60 år	Jens Zacho Boye	30. januar	60 år

TEATER V

DRAMATISK DEBUT 2018

STORE FINALEDAG

Heldags-arrangement: Oplev årets tre finale-manuskripter, som readings.

Brug din stemmeseddel, og stem på din personlige favorit! Vinderen modtager 1. præmien på 100.000 kr. - samt en fuldt professionel opsætning på Teater V, til efteråret 2018.

7. JAN 2018

Limfjordsteatret

ULVEHØJEN

EN TEATERKONCERT OVER SEBASTIANS SAMFUNDSKRITISKE ALBUM

10. - 14. JAN 2018

Teatret Møllen & Vendsyssel Teater

I FORNUFTENS LAND

BASERET PÅ TEKST OG MUSIK AF NIELS HAUSGAARD

JYSKEVESTKYSTEN

GREGERS DH

JYLLANDS-POSTEN

18. - 21. JAN 2018